

a határok sajátos tágitását is. Sajátos érzékletességet, sajátos képvilágot éppen evvel az állandóan éber és sokoldalú teljes emberi apparátusával. Így jellemzi például önmaga „rendszerét”:

„Allítom, hogy rendszerem helyes: ... A betáplált adatok, a kiváltható igazságok, a fellazult lelkiismeretek, az érdeemes és a nem érdeemes, az utálat és az utánakapó nosztalgiaik lüktetése eleven vonaglást idéz elő. Mint parázsra dobott kígyó vonaglik előttem, előttünk az információ határa.”

(Information)

A „parázsra-dobott kígyó” érzékletessége — és a kibernetika élményének elvontsága tulajdonságaiban, hatásaiban egymással átítatódik. A „kígyó” parázsradobottságával, vonaglása bőrt ingerlésével együtt is képletpontos lesz. — Míg a „betáplált adatok”, „kiváltható igazságok”, „érdeemes és a nem érdeemes” stb. fogalmisága nemcsak érzelmességünk, hanem érzékenységünk billentyűin is játszik. A kettő, vele két különböző sík egymásba kulcsolódását, „szövetségét” jelzik az „utálat és az utánakapó nosztalgiaik lüktetése” — a „fellazult lelkiismeretek” képei, melyek egyszerre horzsolják gondolatainkat és idegrendszerünket.

Nincs miért eltitkolnunk, hogy ez a sokra vállalkozó líra sokféle hiba elkövetésére is vállalkozik. A szüntelen, merész kísérletezés sikerületlen kísérletekkel is jár. A sűrítés törekvéséből pusztá versmaggá tömörülés is keletkezik (*A mozgás, Kitérésék, Az út*). A beleértések szövevényéből pusztá jelzések váza (*Kórus, A gyűrű, Háló*). Találkozunk a félig megírt, illetve beteljesületlenségében várakozásokat éhen hagyó versekkel (*Példák, Szövetségek, Decemberi levél*). Szigorúbb szelekció éppen a költőnek és az egészében még egyre ígéretesebb lírának használna.

Tán ellentmondásnak tűnik, de még a hiányok is várakozást ébresztöek. Olyan távlatokat és lehetőségeket mutat fel Lászlóffy eddigi négy kötete, mely — úgy tűnik — a fáradságos megközelítésre is rendkívül érdemessé teszi. (*Dacia Könyvkiadó, Kolozsvár, 1970.*)

SZÉLES KLÁRA

GYURKOVICS TIBOR: VASKAKAS

„Emberek élnek a sötétben, / külön-külön, mint nagydarab kövek, / alig válnak el az éjszakától, / őrzik saját sötétjüket.” — Egy kilátástalanul komor, magányába merevedett költő legújabb kötetében olvashatjuk ezeket az ismerősnek tűnő sorokat. Gyurkovics Tibor előző verseskötete (*Emberfia, 1966.*), s egyetlen kisregénye (*Ne szeress, ne szeress, 1970.*) is az általánossá váló magányézésről, a már-már kóros izoláltságról vallott. De érdekes alkata, figyelemre méltó költői felkészültsége sem tudta elfeledtetni, hogy lírája negatív hatású divatos áramlatok talajából sarjadt, s hogy halálfelelmét nem fedezi mindig az átélés hitelessége. Szándékának tisztázatlansága tovább súlyosbította ezt, s kiáltó színvonalbeli különbségek között hanyódó poézise olykor a póz, a nihil zsákcúájába tévedt. Szeretetre, jóságra vágyódása csak tragikus felhangként bukkant fel. Megismerhetetlenség, hiányérzet mindenütt: maradt hát a „világitok”, a „... lehetetlen megérteni a világot, csak érezni lehet”.

Bár az *Emberfia* utolsó ciklusának a *Gyógyulóban* címet adta, sem a ciklus, sem *Vaskakas* c. kötete nem erősíti meg költői világának valóságos gyógyulását. Verseiben továbbra is az „angyal őrzőngő magányossága”, a „Barlangban élünk, vagy sírban” pesszimizmusa uralmodik. Igaz, költészete bonyolultabbá, elvontabbá vált, de a

nagyobb szellemi erőfeszítés öröme elmarad. *Párbaj* c. versében például szimbolikus eszközökkel érzékelteti jól ismert gondolatát: az embereket elválasztó úrt csak a párbaj során elröppenő golyó köti össze. A határozott cselekvés, az emberi kapcsolatok megteremtése utáni vágy ritkán jelentkezik nála. Néhány versét azonban megrendítően szépek találom. Amikor társat keres, s magányából akar kitörni (*Üdvarház*), amikor reális emberi állapotot pszichológiai pontossággal ír le (*Várok*), amikor végre maga is érzi helyzetének tarthatatlanságát (*Mi*) — talán az olvasó kedvetlenségéből is sikerül valamit eltüntetnie. Egy-két alkotása (*Európában, Város*) egy esetleges atomháború pusztítását villantja föl, de költői megoldásaiban messze elmaradva kortársainak hasonló témájú műveitől.

Képzőművészeti (elsősorban festészeti) indíttatású költészetet mutat a *Fenegyerekek* c. ciklus. Erre már az *Emberfiá*-ban is találtunk példát (*Sixtusi kápolna, Salvador Dali*). A ciklus megírására — három, nyilvánvaló Weöres-hatást tükröző, játékos rímgyalkorlaton, illetve szójátékon alapuló verset kivéve — a modern képzőművészet egy-egy alkotója, vagy alkotása ösztönözte. Klee, Henry Moore, Meštrović, Mondrián alkotásai eleve egyfajta „kézzelfogható értelmetlenség” jegyében születtek. Ezzel kapcsolatban talán nem lesz tanulság nélküli Salvador Dali egyik híressé vált nyilatkozatát idéznünk: „...Hogyan kívánhatják, hogy megértsék a képeimet, amikor én magam, aki csinálom, én sem értem őket. Az a tény, hogy a festés pillanatában magam sem értem képeim jelentését, nem jelenti azt, hogy nincs jelentésük: ellenkezőleg, jelentésük olyan mélységes, bonyolult, tömör, ösztönös, hogy a logikai intuíció pusztá elemzése képtelen felfogni...” (*A szürrealizmus*, Bp. 1968. 227. l.) — De véleményem szerint Gyurkovics eleve reménytelenre vállalkozott, mikor e „bonyolult, tömör” alkotások versbeli megfogalmazását határozta el. Mondriánról írt, dadaista rekvizitumokkal teli verse például megfejthetetlen rejtvénynek látszik.

Gyurkovics érzelmeinek, szenvedélyének intenzitása, jelentős mesterségbeli tudása gyors fejlődés biztosítéka. De csak akkor, ha szabadulni tud a költészetére akadt súlyos szemléleti koloncoktól. Négy megjelent verseskötet után joggal várjuk a régóta esedékes változást. (*Szépírodalmi Könyvkiadó, 1970.*)

OLASZ SÁNDOR

ÍRÓAVATÁS

MEZEY KATALIN: AMÍG A BUSZRA VÁRUNK

„Magától értetődő könnyedség” — olvasom Mezey Katalin verseskötetének kiadói fülszövegében; s valóban, olyan kötet ez, melyben „egy lélegzetre” végigfutom a verseket. De egy perccig sem érzem becsapva magam, egy perccig sem kétkedem a költői valóságélmény hitelességében; épp ellenkezőleg: már a kötet nyitó darabja, a *Tópart hajnalban* című tájkép is — minden egysíkúsága ellenére — olyan költővel ismertet meg, akiben a táj rekvizitumai és a jelzők egyaránt megmértek, azaz a tájkép sem leírás, hanem dráma. Mégis csak valahol a hatvanadik oldal után, pontosabban az *Ünnepeink*-nél állok meg az olvasásban. Ez a vers meghökkent, s egyszerre úgy tűnik, túl könnyen engedtem át magam e magától értetődő könnyedségnek; ebben a versben elkap a mű belső örvénylése, ezen már nem sikkadhatok át felszínesen: töredezett szavak, jelzők, képek hullanak egymás mellé, látszólag funkciótlanul, nyersen, de valójában pontosan kirajzolódó erővonalak szerint. Mert ezek a töredékek egy széthullt társadalom töredékei, egy felbomlott közösség töredékei,